

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 14 november 1946 kl. 5 em.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 22 december 1939 (nr 877) om skatt å kaffe, m. m., jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 25 oktober 1946 dagteknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 357, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 22 december 1939 (nr 877) om skatt å kaffe; samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att — där så erfordras för att förhindra en höjning av gällande konsumentpris å kaffe — i den utsträckning Kungl. Maj:t finner lämpligt, besluta om ytterligare sänkning av skatten å kaffe.

Ovannämnda vid propositionen fogade författningsförslag är av följande lydelse:

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 22 december 1939 (nr 877) om skatt å kaffe.

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen den 22 december 1939 om skatt å kaffe skall erhålla följande ändrade lydelse.

2 §.

Nuvarande lydelse:

Skatten utgår för orostat kaffe med 65 öre för kilogram och för rostat kaffe samt kaffesurrogat med tillsats av kaffe med 80 öre för kilogram.

Föreslagen lydelse:

Skatten utgår för orostat kaffe med 35 öre för kilogram och för rostat kaffe samt kaffesurrogat med tillsats av kaffe med 45 öre för kilogram.

Denna förordning träder i kraft å dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Beträffande vad departementschefen vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

Till utskottets behandling har överlämnats den i anledning av propositionen väckta motionen II: 586 av herr *Jansson* i Örebro m. fl., vari hemställt, »att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 357 för sin del måtte besluta att avskaffa den särskilda skatten å kaffet».

Vad angår motiveringen för det i motionen framställda yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Kaffe har i vårt land sedan länge varit föremål för beskattning i form av finanstull. Sålunda utgår enligt 1929 års tulltaxa tull för orostat kaffe (tulltaxenr 73; stat. nr 153) med 30 öre och för rostat kaffe (tulltaxenr 74; stat. nr 154) med 42 öre per kilogram. Dessa tullsatser ha tillämpats från och med den 1 september 1939. Härtill kommer emellertid tilläggstull enligt förordningen den 31 januari 1932 (nr 15) med tillägg till gällande tulltaxa. Tilläggstullen utgör för orostat kaffe 15 öre och för rostat kaffe 18 öre per kilogram.

Enligt beslut av 1939 års urtima riksdag utgår därjämte en särskild skatt för kaffe samt kaffesurrogat med tillsats av kaffe, som införs till riket. Bestämmelserna härom äro upptagna i förordningen den 22 december 1939 (nr 877) om skatt å kaffe. Enligt 2 § i nämnda förordning utgår skatten för orostat kaffe med 65 öre för kilogram och för rostat kaffe samt kaffesurrogat med tillsats av kaffe med 80 öre för kilogram.

I enlighet härmed utgå för närvarande tull, tilläggstull och skatt å kaffe med följande belopp.

	Tull	Tilläggstull	Skatt	Summa
	öre per kilogram			
Orostat kaffe	30	15	65	110
Rostat kaffe	42	18	80	140

Avkastningen av tullen (inklusive tilläggstullen) och skatten å kaffe framgår av följande tablå.

Budgetår	Debiterad tull för orostat kaffe milj. kr.	Skatten å kaffe milj. kr.
1936/37	21·7	
1937/38	21·6	
1938/39	23·6	
1939/40	24·6	14·77
1940/41	13·0	21·05
1941/42	4·1	7·37
1942/43	3·5	5·13
1943/44	7·3	9·15
1944/45	10·3	14·6
1945/46	18·0	23·6

I riksstaten för budgetåret 1946/47 har inkomsten av *skatten* å kaffe beräknats till 32 miljoner kronor.

Till grund för det i propositionen framlagda förslaget ligger en inom statens priskontrollnämnd och generaltullstyrelsen verkställd utredning rörande kaffepriset och möjligheterna att sänka kaffebeskattningen. Denna utredning återgives i form av tre promemorior, avgivna av *statens priskontrollnämnd* den 8 oktober 1946, *priskontrollnämndens sektion för livsmedel* den 11 oktober 1946 och *generaltullstyrelsen* den 17 oktober 1946. Beträffande innehållet i nämnda promemorior tillåter sig utskottet hänvisa till den redogörelse härför, som finnes intagen i propositionen (s. 3—6).

Till stöd för det i propositionen framlagda förslaget har *departementschefen* anfört följande:

»Såsom framgår av de inom priskontrollnämnden upprättade promemoriorna har fobpriset på sådant kaffe som vanligen importeras till Sverige — d. v. s. huvudsakligen Santoskaffe — under det senaste halvåret successivt stigit. Denna prisstegring har i sin tur föranlett, att konsumentpriset inom landet på rostat Santoskaffe höjts i maj 1946 från 5 kronor 50 öre till 5 kronor 60 öre per kilogram samt från och med den 1 oktober 1946 till 5 kronor 70 öre per kilogram.

Enligt vad priskontrollnämnden framhållit är det nu gällande konsumentpriset på kaffe beräknat med hänsyn till ett cifpris av 1 krona 86 öre per kilogram, vilket — efter nuvarande kurs — motsvarar ett fobpris av cirka 117 shilling per cwt (50,75 kg). Sedan återanskaffningspriset på kaffe i början på oktober 1946 stigit till cirka 135 shilling per cwt, borde enligt priskontrollnämndens mening åtgärder vidtagas för att förhindra en ytterligare höjning av konsumentpriset. I fråga om de utvägar, som härvid stode till buds, ville priskontrollnämnden för sin del förorda, att tullen eller skatten å kaffe sänktes med belopp motsvarande den höjning av konsumentpriset som eljest bleve erforderlig.

Beträffande storleken av denna tull- eller skattesänkning har priskontrollnämnden i sin senast avgivna promemoria anfört, att nämnden den 10 oktober 1946 träffat överenskommelse med representanter för kaffeimportörerna därom, att en sänkning av tullen eller skatten å kaffe skulle — med utgångspunkt från det då gällande återanskaffningspriset — kunna begränsas till 30 öre per kilogram orostat kaffe. En sänkning av tullen eller skatten med ytterligare 3 öre per kilogram vore emellertid erforderlig av den anledningen, att viss höjning av fraktkostnaderna från Santos komme att genomföras från och med den 1 november 1946. I enlighet härmed tillstyrkte priskontrollnämnden, att sänkningen av tullen eller skatten begränsades till 33 öre per kilogram orostat kaffe och att en motsvarande sänkning av tullen eller skatten genomfördes även med avseende å rostat kaffe. Sedermera har emellertid priskontrollnämnden under hand meddelat, att fobpriset på kaffe i samband med upphävandet av priskontrollen i Amerikas Förenta Stater stigit än ytterligare och den 18 oktober 1946 utgjort upp till 165 shilling per cwt. Därest konsumentpriset i Sverige ansåges böra bibehållas oförändrat även efter sistnämnda prisstegring, erfordrades enligt pris-

kontrollnämndens beräkningar, att beskattningen av orostat kaffe sänktes med ytterligare omkring 40 öre per kilogram. Den senaste prishöjningen hade dock, enligt vad priskontrollnämnden vidare upplyst, visat sig delvis vara av tillfällig art; den 23 oktober 1946 hade priset sålunda utgjort omkring 145 shilling per cwt.

Med hänsyn till att kaffet intager en framträdande plats i den enskilda hushållningen och att kostnaden för inköp av denna vara är en betydande utgiftspost, särskilt för lägre inkomstagare, är det enligt min mening i hög grad angeläget, att konsumentpriset på kaffe icke höjes utöver nu gällande pris. En stegring av detta pris kan även få återverkningar på den allmänna prisnivån.

På sätt priskontrollnämnden förordat torde en eljest oundviklig höjning av konsumentpriset på kaffe kunna förhindras genom att beskattningen av kaffe i motsvarande mån minskas. För egen del anser jag det lämpligast att härvid sänka den skatt å kaffe, som infördes år 1939 såsom en extra beskattning utöver de tidigare utgående tullavgifterna å kaffe.

Av priskontrollnämndens uttalanden framgår, att fobpriset på kaffe för närvarande är förhållandevis labilt, och att prisutvecklingen under den närmaste framtiden är svår att förutse. Det synes därför icke böra eftersträvas att nu genomföra en sådan sänkning av skatten å kaffe som kan uppväga de senast inträdda höjningarna i fobpriset. I stället torde det vara lämpligt att sänka skatten med ett mindre belopp, motsvarande den del av prisstegringen som kan antagas bliva bestående under den närmaste framtiden, samtidigt som Kungl. Maj:t bemyndigas att — där så erfordras för att förhindra en höjning av det nu gällande konsumentpriset — i den utsträckning Kungl. Maj:t finner lämpligt besluta om ytterligare sänkning av ifrågavarande skatt. I överensstämmelse härmed förordar jag *dels* att skatten å orostat kaffe sänkes från 65 till 35 öre per kilogram och å rostat kaffe samt kaffesurrogat med tillsats av kaffe från 80 till 45 öre per kilogram *dels ock* att Kungl. Maj:t hos riksdagen utverkar sådant bemyndigande som nyss sagts.

Den nu förordade sänkningen av skatten å kaffe torde med hänsyn till den överenskommelse som träffats mellan priskontrollnämnden och representanter för kaffeimportörerna böra träda i kraft så snart ske kan under november månad 1946. Dagen för ikraftträdandet torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t. Då det kan förutsättas, att de lager av orostat kaffe för vilka importörerna betalat skatt efter 65 öre per kilogram i huvudsak bliva tömda under tiden fram till dess skattesänkningen träder i kraft, synas några särskilda föreskrifter om rätt till restituktion av tidigare erlagd skatt icke erforderliga.»

I nu förevarande motion har anförts bland annat följande. Få konsumtionsvaror vore så hårt beskattade som kaffet, som härigenom fördyrades med omkring 1: 50 per kilogram rostat kaffe. Kaffet hade för breda befolkningsskikt blivit en nödvändighetsvara. Det vore icke ovanligt att arbetarfamiljer förbrukade 10 till 15 kilogram kaffe per år och person. Skatt och

tullpålagor på denna konsumtionsvara medförde således en betydande indirekt beskattning per hushåll. Att delvis finansiera statens utgifter genom denna konsumtionsskatt vore principiellt oriktigt. Bortsett därifrån funnes ingen godtagbar motivering för att bibehålla den särskilda kaffeskatten. Då detta skatteförslag förelades riksdagen i proposition nr 80 vid 1939 års urtima riksdag, åberopade departementschefen statsfinansiella skäl till stöd härför. Skattens tillfälliga karaktär underströks också i första särskilda utskottets utlåtande, nr 60, i anledning av nyssnämnda proposition. Om skatten helt eller delvis bibehölles komme detta, till följd av ökad import och konsumtion, att innebära, att statsutgifterna i högre grad nu än under de senaste krigsåren finansierades genom tull- och skatteinkomster å kaffet. De särskilda statsfinansiella förhållanden, som åberopades vid skattens införande, förefunnes icke nu. Därför borde skatten helt avskaffas för att möjliggöra en sänkning av kaffepriset. Genom sträng priskontroll borde tillses, att skattens avskaffande helt komme konsumenterna till godo.

I den ifrågavarande propositionen föreslås dels att sådan ändring måtte vidtagas i 2 § förordningen den 22 december 1939 om skatt å kaffe att skatten å orostat kaffe sänkes från 65 till 35 öre per kilogram och å rostat kaffe samt kaffesurrogat med tillsats av kaffe från 80 till 45 öre per kilogram, dels ock att Kungl. Maj:t måtte erhålla bemyndigande att — där så erfordras för att förhindra en höjning av gällande konsumentpris å kaffe — i den utsträckning Kungl. Maj:t finner lämpligt, besluta om ytterligare sänkning av skatten å kaffe. Detta förslag har föranletts därav att fobpriset å sådant kaffe, som vanligen importeras till Sverige, under det senaste halvåret successivt stigit samt att det ansetts i hög grad angeläget att konsumentpriset på kaffe icke höjdes utöver nu gällande pris.

Utskottet.

I den i anledning av propositionen väckta motionen har yrkats, att skatten å kaffe måtte helt avskaffas. Till stöd härför har anförts bland annat, att få konsumtionsvaror vore så hårt beskattade som kaffet samt att kaffet för breda befolkningsskikt blivit en nödvändighetsvara. I motionen har vidare framhållits, att vid tillkomsten av ifrågavarande skatt vederbörande utskott understrukit skattens tillfälliga karaktär.

Med anledning av vad i propositionen och motionen anförts får utskottet erinra om att skatten å kaffe införts av statsfinansiella skäl. I den vid 1939 års urtima riksdag framlagda propositionen nr 80 med förslag till förordning om skatt å kaffe yttrade sålunda departementschefen, att han i rådande statsfinansiella läge ansett det nödvändigt att, vid sidan av en förhöjning av andra indirekta skatter, taga i anspråk även den möjlighet till ökade statsinkomster, som kunde beredas genom en ytterligare beskattning av kaffet. I riksstaten för innevarande budgetår har inkomsten av skatten å kaffe beräknats till 32 miljoner kronor.

Förutom ifrågavarande skatt utgår för kaffe tull och tilläggstull. Sammanlagt utgöra dessa tre indirekta skatter å kaffe för närvarande 1 krona 10 öre för orostat kaffe och 1 krona 40 öre för rostat kaffe, allt per kilo-

gram räknat. Vid bifall till det i förevarande proposition framlagda förslaget om sänkning av skatten å kaffe skulle de sammanlagda skattebeloppen per kilogram uppgå till för orostat kaffe 80 öre och för rostat kaffe 1 krona 5 öre.

Vad först angår det i propositionen framlagda förslaget om sänkning av skatten å kaffe har utskottet intet att erinra mot detta förslag. Utskottet kan sålunda icke förorda bifall till det i motionen framställda yrkandet om omedelbart avskaffande av denna skatt. Emellertid vill utskottet framhålla, att den i propositionen föreslagna skattesänkningen kommer att verka i samma riktning som det i motionen framförda önskemålet. Utskottet anser vidare befogat, att frågan, huruvida skatten å kaffe bör bibehållas, av Kungl. Maj:t tages under överbägande. Såsom motionärerna framhållit, betonades vid införandet av denna skatt från riksdagens sida den tillfälliga karaktären av densamma. Därjämte må framhållas, att kaffe torde kunna räknas till de viktigare konsumtionsvarorna. Då skatten tillkommit av statsfinansiella skäl, bör dock frågan om avskaffande av denna skatt ses i ett större sammanhang.

Beträffande härefter det i propositionen begärda bemyndigandet för Kungl. Maj:t att — där så erfordras för att förhindra en höjning av gällande konsumentpris å kaffe — i den utsträckning Kungl. Maj:t finner lämpligt, besluta om ytterligare sänkning av skatten å kaffe får utskottet anföra följande. Enligt vad utskottet från priskontrollnämnden inhämtat synes priset på kaffemarknaden, sedan förevarande proposition avlämnades i riksdagen, ha stabiliserats. Fobpriset å kaffe, som den 23 oktober 1946 utgjorde omkring 145 shilling per cwt, har sålunda sedan dess i stort sett varit oförändrat. Skulle emellertid priset å kaffemarknaden i fortsättningen komma att stiga, har Kungl. Maj:t möjlighet att å tid, då riksdagen är samlad, i proposition till riksdagen föreslå ytterligare sänkning av ifrågavarande skatt. Utskottet finner fördenskull det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet icke i nuvarande läge vara av tvingande skäl påkallat. Med hänsyn härtill och på grund av de principiella betänkligheter, som kunna möta mot det begärda bemyndigandet, avstyrker utskottet propositionen i denna del.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 357 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 22 december 1939 (nr 877) om skatt å kaffe; och

2) avslå propositionen, i vad densamma avser bemyndigande för Kungl. Maj:t att — där så erfordras för att förhindra en höjning av gällande konsumentpris å kaffe — i den utsträckning Kungl. Maj:t finner lämpligt, besluta om ytterligare sänkning av skatten å kaffe; samt

B) att motionen II: 586 av herr Jansson i Örebro m. fl. måtte, i den mån densamma icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 14 november 1946.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar *Johan Bärq, Elon Andersson, Wahlmark, Velander, Ekman, Wehtje, Robert Berg, Franzon, Rosander* och *Näsgård* samt

från andra kammaren: herrar *Lövgren, Hagberg* i Malmö, *Björklund, Olsson* i Gävle, *Jonsson* i Skedsbygd, *Henriksson, Nilsson* i Kristinehamn, *Fröderberg, Vigelsbo* och *Adolfsson*.

Reservationer:

I) av herr *Adolfsson*, som ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I den ifrågavarande — — — (= utskottet s. 5 rad 16 uppifrån—s. 6 rad 3 uppifrån — — — 1 krona 5 öre.

Vad angår det i motion II: 586 framlagda förslaget, att skatten på kaffe måtte helt slopas, vill utskottet ge motionens motiveringar sin anslutning. Såsom motionärerna framhållit, betonades vid skattens införande, att densamma hade tillfällig karaktär. Dessutom föreligga enligt utskottets mening numera icke de omständigheter, som år 1939 åberopades som motivering för denna skatts införande.

Frågan om kaffeskattens slopande bör upptagas i samband med frågan om den allmänna omsättningsskattens avveckling. Då ett avskaffande av skatten å kaffe givetvis måste förutsätta motsvarande sänkning av konsumentpriset å denna vara, torde särskilda föreskrifter om rätt till restitution av tidigare erlagd skatt vara erforderliga. På grund härav synas även praktiska skäl tala för att frågan återkommer vid det tillfälle som här omnämnts. Då

den åberopade motiveringen för kaffeskattens tillkomst icke längre föreligger, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t i detta större sammanhang framlägger förslag om avskaffande av skatten på kaffe.

Beträffande härefter — — — (=utskottet s. 6 rad 18 uppifrån—rad 2 nedifrån) — — — besluta om ytterligare sänkning av skatten å kaffe; samt

B) att motionen II: 586 av herr Jansson i Örebro m. fl. måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört.»; ävensom

II) av herr *Björklund*.